

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. г-р Ганка Негелчева, СУ „Св. Климент Охридски“, ФНОИ

на ДИСЕРТАЦИОНЕН ТРУД

на тема: Клавирният квартет в камерното творчество

на Любомир Пипков, Михаил Пеков,

Артин Потурлян и Велислав Заимов –

авторски стил, композиционна техника и

особености на ансамбъла от гледна точка на интерпретатора

автор: САРА ЕДУАРД ПАНОСЯН

редовен докторант в катедра „Камерна музика и съпровод“

ИФ, НМА „Проф. Панчо Владигеров“

Данни за процедурата

Сара Едуард Паносян е редовен докторант в катедра „Камерна музика и съпровод“ от 2018. Избира художествено-творческата форма за своята докторантура, която кореспондира с активната ѝ концертна дейност, конкурсни награди и фестивални изяви. Всички необходими документи по процедурата са администрирани в съответствие с нормативните изисквания.

Данни за докторанта

Сара Паносян е възпитаник на НУМСИ „Проф. Панчо Владигеров“ (Бургас) и НМА „Проф. Панчо Владигеров“. Завършва бакалавърска и магистърска степен с цигулка. Участва в майсторски класове по цигулка и камерна музика с изтъкнати наши и чужди преподаватели. Изнася солови и камерни концерти на фестивални сцени у нас и за граница. Солира на български оркестри и участва в техния състав като оркестрант.

От 2021 е преподавател по цигулка в НМУ „Любомир Пипков“ (София).

Обзор и оценка на дисертационния труд

Дисертационният труд е в обем от 130 страници. Структуриран е чрез Увод, 4 тематични глави, Заключение и Библиография, съдържаща 32 заглавия на кирилица, 5 – на латиница и сайтография с 5 източника. Към текста е приложен и хронологически опис на художествено-творческата дейност за периода на докторантурата.

В **Увода** докторантката представя клавирния квартет като жанр в еволюцията на камерната инструментална музика, поставен в своето артистично битие между клавирното трио със силно индивидуализираното присъствие на участниците в него и клавирния квинтет като структурно-акустичен синтез на клавирния и струнно-квартетния звук. Това дава основание на авторката да обобщи: *„Клавирният квартет като ансамбъл съчетава някои от качествата и на единия, и на другия състав.“* (стр 2) Текстът проследява проявите на клавирния квартет в българската музикална практика в периода 1938-2005 в условия на осъвременяване на

музикалния език и композиционните техники по света с Влияние Върху него.

Докторантката формулира коректно обекта и предмета на своето изследване, неговите цели и задачи. Опитът ѝ като камерен музикант е основен мотив за избраната тема на дисертационния труд.

В Глава първа „Творческият път на Любомир Пипков до края на 30-те години на XX век. Квартет за пиано, цигулка, виола и виолончело – изпълнителски прочит“ Сара Паносян посочва значимостта на Пипков и неговият индивидуален композиторски стил за историята на българската музика. Фокусира се върху творческото му десетилетие 1930-1940, за да изясни появата на Клавирния му квартет през 1938. Докторантката притежава рефлекс да съпоставя исторически факти, които имплантира в историята на творбата, за да намери близки връзки (интонационни, метроритмични, структурни) с творбите-обкръжение. Това вглеждане не е самоцелно. Довежда до констатации със стилистично послание: *„Клавирният квартет може да се приеме като своеобразна „камерна скица“ на неговата Първа симфония.“*(стр 10) или метроритмични следи на ритмичната сигнатура 8/8 (във вариант 3+2+3) от баладата за бас и пиано „Конници“, които открива в Клавирния квартет.

Творбата е подложена на задълбочен теоретичен структурен анализ, който е повод за адмирации по повод нейния научен потенциал и естетични визии.

„Особености в художествения и композиционния стил на Велислав Заимов“ е обект на изложението във **Втората глава** на дисертацията, в която неговият Квартет за цигулка, виола, виолончело и пиано е представен със структурен и интерпретационен анализ. Тук докторантката обобщава творческата стилистика на автора като синтез на старинни и класически конструктивни принципи, поставени в условията на съвременни композиционни модели с полифонични похвати, с метрични модуляции, с разтваряне на формата и преливане на дял към

част при спазване на хармонични връзки и тонални съотношения. В този коментар коректно са цитирани подходящи части от дисертационния труд на пианиста Боян Коларов и неговите интервюта с автора.

Анализът на Клавирния квартет на В. Заимов (1998) отново впечатлява с уменията да се представи конструктивната идея на композитора и нейното художествено послание с всички детайли на всички интерпретационни нива.

Трета глава на изследването е „Артин Потурлян – характеристика на композиционните техники и художествен стил. Клавирен квинтет – интерпретационни задачи“. При работата над нея докторантката намира асистенция в лицето на пианистката Анаида Акопян – съпруга на композитора и негов изпълнител. От направеното с нея интервю Паносян извежда важни елементи от творческата лаборатория на Потурлян – разнообразие от полифонични техники, сонорни похвати, метроритмични мозайки-ребуси, разтворен в пространството регистров и тембров обем, решен чрез *„разпръсване на мелодии на големи интервалови разстояния и драматургично развитие, което се гради на принципите на непрекъснато развитие и контрастно съпоставяне.“* (стр 50)

Клавирният квартет на Потурлян е създаден през 2001. Структурните процеси в тази едночастна творба са анализирани детайлно с тяхното драматургично значение, изискващо определени изпълнителски решения – *„полиритмичен взрив в струните“* (т. 54), *„болезнени интонации в края Виолова каденца“* (т.60). Тези малки примери илюстрират уменията на докторантката да намира достатъчно експресивен език в тези случаи.

Михаил Пеков и неговите 2 клавирни квартета са обект на наблюдение и анализ в **Четвърта глава** на дисертацията „Михаил Пеков – естетика и характерни особености на стила. В нея Сара Паносян фокусира вниманието си към стила на композитора, за който *„мелодиката е интуитивен израз на вътрешния му свят“* (стр 73), а

това „естетизиране на мелодията се превръща в най-важен белег на творчеството му.“

Докторантката пространно анализира едночастния Клавирен квартет No1(1978) с неговата концентрична структура и Клавирен квартет No 2 (2005), 4-частен цикъл с ярка контрастност в духа на традициите. Впечатляваща е високата степен на нейните аналитико-синтетични рефлексии, които намират словесен еквивалент в точни и ефективни насоки към изпълнителския състав.

Текстът би спечелил от осъществяването на паралел между тези 2 творби, отдалечени във времето близо 30 години, които качествата на докторантката позволяват. Подобно сравнение би било от полза като илюстрация за творческата еволюция на автора като проекция на историческото време.

В края на тази част от рецензията отделям специално място за обобщен коментар и оценка на **интерпретационните аспекти** на доктората. В тях присъства висок професионализъм и на инструменталиста, и на музиканта, и на интерпретатора в камерния ансамбъл. Впечатляващ опит, ясни концептуални и инструментални и ансамблови решения, категорични в своята технология и художествено-естетическа обусловеност за осъществяване на едно колективно художествено цяло. Ярko постижение за един млад изпълнител-изследовател, който има пред себе си концертно пространство, но и професионалното поле на педагога. Този факт осмисля целия дисертационен труд като научно-изследователски продукт с високо практико-приложно значение.

В **ЗаклЮчението** на дисертационния труд Сара Паносян обобщава идеите в него – фокусиране върху мястото на жанра „клавирен квартет“ в творчеството на 4 български композитори, които пишат историята на българската музика в различните ѝ етапи, проследяване на битието и еволюцията на жанра в нея, формулиране на основни интерпретационни изисквания и решения при работата с тях като мост към поколенията. Изполваните методи (исторически,

гескриптивен и синтетико-аналитичен) са рационално приложени и намират висок коефициент на полезно действие.

Приноси и публикации

Приемам обявените от докторантката научни приноси.

Публикациите са съотнесими към темата на дисертацията.

Авторефератът представя основните идеи в нея в подходящ за процедурата формат.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ: Въз основа на показаните научно-изследователски постижения и практико-приложни приноси в представения дисертационен труд, предлагам на Уважаемото Научно жури да присъди на Сара Егуард Паносян ОНС „ДОКТОР“.

15.03.2024

проф. д-р Ганка Негелчева

Член на Научното жури